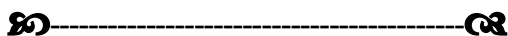


การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี*

THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGY OF MONKS FOR MORAL TEACHING
IN HIGH SCHOOL, PHOTHARAM DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE



พระวีรสิษฐ กम्मสุตฺโธ, พระมหากังวาล ธีรธมฺโม, พระครูวิสุทธาณันทคุณ

Phra Virasist Kāmmasutdho, Phramaha Kangwal Dhiradhammo, Phrakhrū Wisutthanantakhun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: vp.kammasutdho@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เปรียบเทียบความคิดเห็น และศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยในส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอโพธาราม จำนวน 324 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ และระดับชั้นเรียน มีผลให้ความคิดเห็นโดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ผู้สอนขาดความชำนาญ รูปแบบการนำเสนอไม่น่าสนใจ และเวลาในการสอนมีจำกัด ดังนั้น ควรมีการอบรมผู้สอนให้มีความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปรับปรุงรูปแบบการสอนให้น่าสนใจ และใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศควบคู่ไปกับการสอน

คำสำคัญ: การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ; พระสงฆ์; การสอนศีลธรรมในโรงเรียน

* Received July 30, 2019; Revised September 30, 2019; Accepted October 15, 2019

Abstract

This article aims to Study on the use of information technology, compare the opinions and to study problems, obstacles and recommendations for using information technology of monks for moral teaching in upper secondary schools, Photharam District, Ratchaburi Province. The research methodology was a mix-methods research. In terms of quantitative research, the questionnaire was used as a tool to collect field data from 324 students who were studying in upper secondary school level in Photharam District, Ratchaburi Province, and the data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, hypothesis testing by T-test, F-test and one-way analysis of variance. In terms of qualitative research, document analysis and interviews were used as a tool to collect field data from 9 key informants and analyzed the data using contextual content analysis techniques.

The findings of this research as following the use of information technology of monks for moral teaching in upper secondary schools, Photharam District, Ratchaburi Province found that in overall was at high level, the comparing results of the opinions towards based on personal factors found that the opinions with the difference of age and class level had the opinions in overall different with statistically significant at the level of 0.01, which was in line with the established research hypothesis while the other personal factors, there was no difference, problem and obstacle was the instructor was lacking of expertise, the presentation style was not attractive and teaching time is limited and recommendations were therefore teachers should be trained to have expertise in the use of information technology, improve the interesting teaching style and use information technology media along with teaching.

Keywords: The use of Information Technology; Monks; The Morals Teaching in School

บทนำ

พระพุทธศาสนามีอายุยืนยาวมาจนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 2563 ปี ถ้านับตั้งแต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้จนตรัสสัมโพธิญาณก็เป็นเวลา 2608 ปีล่วงมาแล้ว ซึ่งเท่ากับจำนวนที่มีการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระองค์ด้วย การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน มีรูปแบบและวิธีการตามลำดับ ดังนี้ (1) วิธีการ

พูด หรือเรียกว่า มุขปาฐะ เป็นการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนด้วยคำพูด (2) วิธีจาริก เป็นการบันทึกหลักธรรมคำสอนลงบนใบลาน หรือเขียนตามผนังถ้ำ (3) วิธีใช้ตำรา เป็นการนำเอาหลักธรรมคำสอนบันทึกลงในกระดาษเป็นตำราทางพระพุทธศาสนา หรือการพิมพ์หนังสือพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ (4) วิธีใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบันทึกหลักธรรมคำสอนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางวิทยุโทรทัศน์ และ (5) วิธีใช้สื่อโทรคมนาคม หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนที่ได้ผลกว้างไกลโดยใช้ดาวเทียม การสอนศีลธรรมในโรงเรียน ครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ยังมีผู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประกอบการสอนจำนวนน้อย เนื่องจากขาดความชำนาญในการใช้เครื่องมือ หรืออุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ บางส่วนก็ขาดอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศก็คือวิชาการอย่างหนึ่งที่พระสงฆ์ควรศึกษาและคณะสงฆ์ควรส่งเสริมให้พระได้มีโอกาสศึกษาให้มากขึ้น โดยใช้หลักปฏิสัมพันธ์คือรู้จักความหมาย รู้จักหลักการ รู้จักภาษาหรือศัพท์เฉพาะต่าง ๆ และสามารถคิดต่อได้ เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรู้เท่าทันและนำไปอธิบายหลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้กับคนร่วมสมัยเข้าใจได้ โดยอาศัยหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผ่านเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยในการเผยแผ่

พัฒนาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลกระทบต่อองค์กรทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนี้ ผลกระทบด้านบวก ได้แก่ เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กร ทำให้การติดต่อสื่อสารและประสานงานรวดเร็วมากขึ้น เพิ่มความคล่องตัวและศักยภาพในการบริหารงาน การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของบุคลากร และลดต้นทุนในการดำเนินงาน ผลกระทบด้านลบ ได้แก่ ก่อให้เกิดความเครียดในสังคมมากขึ้น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรลดน้อยลง การละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพของบุคลากร และอาชญากรรมบนเครือข่าย เทคโนโลยีการศึกษาในยุคสารสนเทศ เป็นยุคที่คอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทในการสื่อสาร เป็นอย่างยิ่งคือเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา อิทธิพลของคอมพิวเตอร์ที่มีต่อการสื่อสารและสังคมทำให้บทบาทของเทคโนโลยีการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย เทคโนโลยีการศึกษา ในยุคนี้จึงแบ่งได้เป็น รูปแบบคือ (1) เทคโนโลยีด้านสื่อ (2) เทคโนโลยีการสื่อสาร (3) เทคโนโลยีด้านระบบ และ (4) เทคโนโลยีการสอน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา มีความสำคัญและมีประโยชน์ในการศึกษาอย่างมาก เป็นเครื่องมือสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา การจัดการโครงสร้างพื้นฐาน จัดสภาพแวดล้อม และพัฒนาสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ให้กับสถานศึกษาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและพัฒนาครูได้อย่างรวดเร็ว และแก้ปัญหาการขาดแคลนครู

ดังนั้นการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีส่วนช่วยในการสอนศีลธรรม เพื่อลดช่องว่างในการขาดแคลนครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้สามารถสอน

ได้เป็นวงกว้างครอบคลุมมากขึ้น และยังช่วยพัฒนารูปแบบการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีความน่าสนใจ นักเรียนสามารถค้นคว้าหาข้อมูลในเรื่องของวิชาพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมได้ง่าย รวดเร็ว และสามารถเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาได้ตลอดเวลา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณกำหนดการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลจากประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 1,697 คน ได้ทำการสุ่มมาจากการโดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาร์โร ยามาเน่ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 324 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และวุฒิการศึกษาทางธรรม มีรายละเอียดดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 61.11 มีอายุ 16 ปี จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 41.98 มีวุฒิธรรมศึกษาชั้นตรี จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 45.37 และอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 39.20

2. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม และ รายด้าน ได้แก่ (1) ด้านสอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา (2) ด้านสอนและติวสอบธรรมศึกษา

ให้กับนักเรียน (3) ด้านอบรมศีลธรรม จรรยา พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน และ (4) ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนด้วยแนววิถีเชิงพุทธ มีรายละเอียดดังนี้ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภोधราราม จังหวัดราชบุรี มีความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภोधราราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านอบรมศีลธรรม จรรยา พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านสอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57

3. ผลการเปรียบเทียบการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภोधราราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิ การศึกษาทางธรรม และระดับชั้นเรียน ตามสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภोधราราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภोधราราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธข้อสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภोधราราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภोधราราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 นักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภोधราราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภोधราราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธข้อสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภोधราราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภोधราราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามระดับชั้นเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) สรุปได้ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค พบว่า การนำเสนอไม่น่าสนใจ เนื้อหาการนำเสนอมีเยาะไป นักเรียนไม่เข้าใจเพราะการสอนรวดเร็ว นักเรียนหลับในเวลาเรียน นักเรียนไม่อยากเรียนเพราะไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ และครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีจำนวนน้อย

ข้อเสนอแนะ ควรเพิ่มกิจกรรมในการสอน โดยเปิดข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ให้นักเรียนได้ดู ควบคู่ไปกับการสอนปกติ สรุปเนื้อหาแต่ละจุดที่สำคัญและน่าสนใจ แนะนำให้นักเรียนสามารถเข้าไปหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยตัวเองจากเว็บไซต์ธรรมะ เพิ่มกิจกรรมใช้สื่อสารสนเทศควบคู่ไปกับการสอน และการเรียนรู้เรื่องพระพุทธศาสนาไม่จำกัดเฉพาะชาวพุทธแต่เรียนรู้ได้ทุกศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

1. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านโดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านสอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ผู้สอนมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการนำเสนอข้อมูล แต่รูปแบบการนำเสนอยังขาดความน่าสนใจ สามารถนำรูปภาพ หรือคลิปวิดีโอ เข้ามาสอดแทรกเข้าไปในการนำเสนอให้เกิดความน่าสนใจมากขึ้น ปัจจุบันมีคลิปวิดีโอที่เป็นอนิเมะหรือภาพยนตร์ เกี่ยวกับพุทธประวัติมากมาย ให้ผู้สอนสามารถนำมาใช้ร่วมกับการสอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา จะช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น ด้านสอนและติวสอบธรรมศึกษาให้กับนักเรียน จำนวนผู้สอนมีความไม่สอดคล้องกับจำนวนนักเรียน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีส่วนช่วยผู้สอนได้มาก ผู้สอนสามารถสอนนักเรียนพร้อมกันได้หลายห้องเรียนในคราวเดียว และยังช่วยลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ให้กับนักเรียนได้มาก เทคโนโลยีสารสนเทศยังมีส่วนช่วยในการนำข้อสอบเก่ามาให้ให้นักเรียนได้ฝึกทดสอบทำก่อนสอบจริง ด้านอบรมศีลธรรม จรรยา พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน ผู้สอนส่วนใหญ่ยังสอนในลักษณะแสดงพระธรรมเทศนา การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเหมือนการปรับให้เข้ากับยุคสมัย นักเรียนจะให้ความสนใจในข้อมูลที่นำเสนอเกี่ยวกับเรื่องสถานการณ์ปัจจุบันและนำมาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และยังมีส่วนช่วยให้นักเรียนจดจำ เข้าใจในเรื่องศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ได้ดีขึ้น ด้านส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนด้วยแนวทางเชิงพุทธ ผู้สอนแนะนำให้ให้นักเรียนรู้จักใช้เครื่องมืออุปกรณ์สื่อสารให้เหมาะสม และใช้อุปกรณ์สื่อสารในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดทำงบประมาณให้กับโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา จุงใจ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการ

พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2” ผลการวิจัย พบว่า ทุกด้านโดยภาพรวมมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก หลักและวิธีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขต 2 สรุปทุกด้านโดยภาพรวมมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

สมมติฐานที่ 1 นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน รายข้อ พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เจื่อนไขเกี่ยวกับเพศชายและเพศหญิงไม่มีปัญหาต่อความคิดเห็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เพราะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถใช้ได้เท่าเทียมกันทั้งเพศชายและเพศหญิง ทำให้ความคิดเห็นของเพศชายและเพศหญิงจึงไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระทวีศักดิ์ เตชธโร ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาศรีธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นโดยภาพรวม แตกต่างกัน ซึ่งตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เจื่อนไขเกี่ยวกับอายุมีผลต่อความคิดเห็น อายุที่ต่างกันอย่างมีความนึกคิดที่ต่างกันออกไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาบุญญ จารุณโณ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอน วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอละแม จังหวัดชุมพร” ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อโดยภาพรวม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 นักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นต่อโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เจื่อนไขวุฒิการศึกษาทางธรรมที่ต่างกัน ไม่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีวุฒิมัธยมศึกษาชั้นตรี วุฒิมัธยมศึกษาชั้นโท และวุฒิมัธยมศึกษาชั้นเอก การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศไม่จำกัดว่า

ต้องมีวุฒิทางธรรมหรือไม่มีวุฒิทางทำ ก็สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์ทัตพล จันทวโส ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเทพมงคลรังษี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นต่อโดยภาพรวม แตกต่างกัน ซึ่งตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เงื่อนไขระดับชั้นเรียนต่างกัน มีผลทำให้ความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายแตกต่างกัน นักเรียนที่เรียนสูงกว่า ย่อมมีความรู้และวิธีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้หลากหลายกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิรุฬห์ สุวรรณดิตถ์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวม แตกต่างกัน

3. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่สำคัญของพระสอนศีลธรรม 4 ด้าน

1. ด้านสอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา พบว่า ผู้สอนมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการนำเสนอข้อมูลในการสอน รูปแบบการนำเสนออย่างขาดความน่าสนใจ สามารถนำรูปภาพ หรือคลิปวิดีโอ เข้ามาสอดแทรกเข้าไปในการนำเสนอให้เกิดความน่าสนใจมากขึ้น ปัจจุบันมีคลิปวิดีโอที่เป็นอนิเมชั่น เรื่องพุทธประวัติ เรื่องชาดกทศชาติ หรือภาพยนตร์เรื่องพระพุทธเจ้าศาสดาเอกของโลก ให้ผู้สอนสามารถนำมาใช้ร่วมกับการสอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา และสอดแทรกคติธรรมไปในระหว่างสอน จะช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษางานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร (ปิยวรากุล) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล” ผลการวิจัยพบว่า คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับสังคมดิจิทัลของพระสงฆ์ไทย ผ่านทางช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (Youtube) เว็บไซต์ (Website) ใช้การอัปโหลดรูปภาพวิดีโอ และการตอบปัญหา เป็นไปในรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย เช่น การปาฐกถา การบรรยาย การสัมมนา การสัมภาษณ์ ฯลฯ แล้วนำเสนอพุทธธรรมด้วยการอัปโหลดวิดีโอตามช่องทางสื่อสารต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังจะได้รับฟังธรรมผ่านช่องทางดิจิทัล เพื่อเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับบุคคลที่ไม่มีเวลาในการเข้าวัด ฟังธรรม เพื่อเป็นข้อคิดธรรมะสะกิดใจ หรือปลูกให้ต้นเพื่อจะได้ละเว้นจากการทำความชั่ว หรือได้กลับมาประพฤติปฏิบัติธรรม เป็นต้น

2. ด้านสอนและติวสอบธรรมศึกษาให้กับนักเรียน พบว่า ในการสอนและติวสอบธรรมศึกษาให้กับนักเรียน จำนวนผู้สอนมีความไม่สอดคล้องกับจำนวนนักเรียน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีส่วนช่วยผู้สอนได้มาก ผู้สอนสามารถสอนนักเรียนพร้อมกันได้หลายห้องเรียนในคราวเดียว และยังช่วยลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ให้กับนักเรียนได้มาก เทคโนโลยีสารสนเทศยังมีส่วนช่วยในการนำข้อสอบเก่ามาให้นักเรียนได้ฝึกทดสอบทำก่อนสอบจริง นอกจากนี้ยังสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ทำกิจกรรมในการสอนได้ด้วย ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานและอยากเรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษางานวิจัยของ สายสุณีย์ เทพสุขเยี่ยม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยวิธีการค้นพบโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนนักปฏิบัติและชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และการมีส่วนร่วมของชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า คือ โปรแกรมที่ใช้งานส่วนใหญ่ จะใช้โปรแกรม Word, Excel, PowerPoint นักเรียนมีกิจกรรมแบ่งปันความรู้ให้กับผู้อื่น การแบ่งปันความรู้ใช้เทคโนโลยีที่ใช้จะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ (2) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (3) สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เวลาเรียน แหล่งเรียนรู้ (4) การเผยแพร่ความรู้ และ (5) ประเมินผล

3. ด้านอบรมศีลธรรม จรรยา พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน พบว่า ผู้สอนส่วนใหญ่ยังสอนในลักษณะแสดงพระธรรมเทศนา การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเหมือนการปรับให้เข้ากับยุคสมัย นักเรียนจะให้ความสนใจในข้อมูลที่นำเสนอเกี่ยวกับเรื่องสถานการณ์ปัจจุบันและนำมาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และยังมีส่วนช่วยให้นักเรียนจดจำ เข้าใจในเรื่องศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษางานวิจัยของ พระครูสมุห์ประมวล ปภสสโร (นาคะเวช) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัย พบว่า คือ แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สอนควรมีการพัฒนาศักยภาพในการสอนให้มากขึ้น โดยมีการเตรียมตัวก่อนการสอน มีการจัดเตรียมเอกสารการสอน การวางแผนการสอน ให้มีความเหมาะสม ควรหมั่นฝึกฝนอบรมเทคนิคและวิธีการสอน สื่อในการสอนรูปแบบใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการสอน

4. ด้านส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนด้วยแนวคิดเชิงพุทธ พบว่า ผู้สอนแนะนำให้ นักเรียนรู้จักใช้เครื่องมืออุปกรณ์สื่อสารให้เหมาะสม และใช้อุปกรณ์สื่อสารในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดหางบประมาณให้กับโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษางานวิจัยของ พระมหาสมิทธิ อธิจิตโต (ถาวร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ตำบลห้วยโป่ง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่เสมอ นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการงานเอกสารการเรียนการสอนด้านธุรการต่างๆ โดยให้ทุกภาคส่วนมีความสำคัญและเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว ย่อม

นำมาซึ่งการส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนต่อสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมต่อไป และทำเป็นแบบอย่างให้กับโรงเรียนอื่นได้

องค์ความรู้จากการวิจัย



ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านสอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ เพิ่มผู้สอนให้เหมาะสมกับนักเรียน อบรมและพัฒนาการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สอน และพัฒนารูปแบบสื่อที่ใช้สอนให้มีความหลากหลาย เช่น เพิ่มรูปภาพหรือวิดีโอ

2. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านสอนและติวสอบธรรมศึกษาให้กับนักเรียน ได้แก่ พัฒนางค์ความรู้ทางเทคโนโลยีของผู้สอน พัฒนาข้อมูลการสอนให้กระชับ และเข้าใจง่าย และพัฒนารูปแบบการสอนให้มีความน่าสนใจ

3. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านอบรมศีลธรรม จรรยา พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน ได้แก่ ผู้สอนต้องรู้จักใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับสิ่งที่สอน ผู้สอนควรเพิ่มข้อมูลที่เป็นเรื่องจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียนมาสอน และเทคโนโลยีสารสนเทศมีส่วนช่วยลดความกดดันของนักเรียน

4. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนด้วยแนววิถีเชิงพุทธ ได้แก่ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งเสริมกิจกรรมของนักเรียน ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยกระตุ้นความอยากรู้ของนักเรียน และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยพัฒนางค์ความรู้ใหม่ให้กับนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้รับผิดชอบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรจัดให้มีการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องฉาย ให้กับพระสอนศีลธรรมให้มีความชำนาญในการใช้อุปกรณ์ เพื่อให้การสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ และน่าสนใจมากขึ้น

2. ผู้รับผิดชอบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรจัดทำซอฟต์แวร์สำหรับการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้กับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้การสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีมาตรฐานเดียวกัน เมื่อมีการปรับเปลี่ยนพระสอนศีลธรรมก็ยังใช้ข้อมูลในการสอนได้เหมือนกัน

3. ผู้รับผิดชอบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรเปิดรับพระสอนศีลธรรมเพิ่ม เพื่อให้พระสอนศีลธรรมมีความสอดคล้องกับกับจำนวนนักเรียน และพระสอนศีลธรรมที่รับเข้ามาใหม่ควรมีความรู้ในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือผ่านการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรมีอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะหรือโน้ตบุ๊ก ในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน
2. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรมีข้อมูลข้อสอบเก่าให้นักเรียนได้ทำการทดสอบ และควรเตรียมเนื้อหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้กระชับ
3. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรศึกษาข้อมูลของนักเรียนว่าในชีวิตประจำวันนักเรียนทำอะไรหรือกำลังสนใจเรื่องอะไร แล้วนำข้อมูลนั้นมาสอนให้นักเรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภोधุดาธรรม จังหวัดราชบุรี เพื่อให้ทราบถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ดีขึ้น
2. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภोधุดาธรรม จังหวัดราชบุรี เพื่อให้ทราบถึงขั้นตอนการเตรียมการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ว่ามีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยสอนหรือไม่ และนักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาที่นำมาสอนได้ดีขึ้นหรือไม่ เพื่อนำมาพัฒนาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อไป
3. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภोधุดาธรรม จังหวัดราชบุรี กับอำเภอรื่น ๆ ที่มีการจัดการเรียนการสอนใกล้เคียงกัน

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2554). *สถิติเบื้องต้นและการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชลภััส วังษ์ประเสริฐ. (2559). *การจัดการสารสนเทศเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมการพิมพ์.
- ช่อบุญ จิราณุภาพ. (2554). *การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมความสำเร็จในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ*

- และการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา). คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร. (2561). *ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยยุคดิจิทัล* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระทวีศักดิ์ เตชธโร. (2560). *ประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสัมฤทธิ์ อธิจิตโต. (2561). *รูปแบบการบริหารการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ตำบลห้วยโป่ง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาสกร เรืองรอง และคณะ. (2557). เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*. 5(ฉบับพิเศษ), 197-198.
- รุ่งรัมย์ บัญดา. (2559). *ระบบสารสนเทศ เพื่อการจัดการธุรกิจในยุคดิจิทัล*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ลัคกี้บุ๊คส์.
- รุจิจันทร์ วิชวานิเวศน์. (2558). *สารสนเทศทางธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี.พรินท์ (1991) จำกัด.
- วิโรจน์ ชัยมูล และสุพรรณษา ยวงทอง. (2558). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัทโปรวิชั่น.
- สุภาณี เส็งศรี และคณะ. (2560). ICT: เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตถ์*. 2(3), 70.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). *คู่มือพระสอนศีลธรรม*. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปริ้นติ้ง.